- Araştırma Makalesi -

[H] GÜNCEL YARGI KARARLARI IŞIĞINDA TİCARİ DAVA NİTELİĞİNDEKİ KİRA SÖZLEŞMESİ İLE İLGİLİ UYUŞMAZLIKLARDA GÖREVLİ MAHKEMENİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME[*]

(AN ASSESSMENT ON THE DETERMINATION OF THE COURT OF JURISDICTION IN DISPUTES IN THE NATURE OF COMMERCIAL LITIGATION RELATED TO THE LEASE AGREEMENT CONSIDERING CURRENT RULINGS OF THE COURTS)

Doç. Dr./*Assoc. Prof. Dr.* Ayşe KILINÇ[**]

ÖZ

Hukuk mahkemelerine ilişkin temel düzenleme 5235 sayılı Kanun'da yer almaktadır. Buna göre, hukuk mahkemeleri sulh hukuk mahkemesi ve asliye hukuk mahkemesi ile özel kanunlarla kurulan diğer hukuk mahkemeleridir. Sulh hukuk mahkemesi ve asliye hukuk mahkemesinin görevi Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)'da düzenlenmektedir. Özel kanunla kurulan özel mahkemelerden biri de Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 5'te kabul edilen asliye ticaret mahkemesidir. Belirtilen hükme göre, asliye ticaret mahkemesi aksine hüküm olmadıkça tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir. Ticari davaya ilişkin düzenleme ise TTK m. 4'te yer almaktadır. Dolayısıyla, bir uyuşmazlık TTK m. 4 uyarınca ticari dava niteliğin-

---

[H] Hakem denetiminden geçmiştir.

[*] Bu makale 08.02.2023 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 16.03.2023 tarihinde birinci hakem; 23.03.2023 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

[**] Afyon Kocatepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0003-4420-0082, kilincayse1983@hotmail.com

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için; KILINÇ, Ayşe, "Güncel Yargı Kararları Işığında Ticari Dava Niteliğindeki Kira Sözleşmesi ile İlgili Uyuşmazlıklarda Görevli Mahkemenin Belirlenmesi Üzerine Bir Değerlendirme", REGESTA, Cilt: 8, Sayı: 1, 2023, s. 19-50.

de ise kural olarak asliye ticaret mahkemesinde görülecektir. Ancak ticari dava niteliğindeki bazı uyuşmazlıklar bakımından görev konusu tartışmalıdır. Nitekim, yargı kararlarında kira sözleşmesinden doğan bütün uyuşmazlıkların sulh hukuk mahkemesinin görevine girdiği kabul edilmektedir. Zira, kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğu HMK m. 4/1, a hükmünde açıkça düzenlenmiştir. Bu çalışmada ise güncel yargı kararları ve öğretideki görüşler dikkate alınarak, ticari dava niteliğindeki kira sözleşmesi ile ilgili uyuşmazlıklarda hangi mahkemenin görevli olacağı meselesi değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Görevli Mahkeme, Hukuk Mahkemeleri, Genel Mahkeme, Özel Mahkeme, Kira Sözleşmesi ile İlgili Ticari Dava

ABSTRACT

The basic regulation regarding civil courts is contained in the Law No. 5235. Accordingly, the civil courts are the civil court of peace, the civil court of the first instance and the other civil courts established by private laws. The competent of civil court of peace and teh civil court of first instance are regulated in the Code of Civil Procedure. One of private courts established by private law is the commercial court of first instance, which was accepted in Article 5 of the Turkish Commercial Code. According to the aforementioned provision, the commercial court of first instance is the court of juristicdiction for all commercial litigations and non-contentious commercial matters, unless otherwise agreed. The regulation regarding commercial litigation is in Article 4 of the Turkish Commercial Code. Therefore, if a dispute is in the nature of a commercial litigation pursuant to Article 4 of the Turkish Commercial Code, the commercial court of first instance is court of jurisdiction. However, the issue of court of jurisdiction is controversial in some disputes in the nature of commercial litigations. As a matter of fact, in judicial rulings, it is accepted that the civil court of peace is court of jurisdiction of all disputes arising from the lease agrements. Because, in disputes arising from the lease agreement, it is clearly regulated in Article 4/1, a of the Code of Civil Procedure that the court of peace is court of jurisdiction. In this study, considering the current rulings of the courts

and the ideas in the doctrine, the issue of which court will be court of jurisdiction in disputes in the nature of commercial litigation related to the lease agreement, will be evaluated.

Keywords: *Court of Jurisdiction, Civil Courts, General Court, Private Court, Commercial Litigation Related to Lease Agreement*

***

GİRİŞ

Hukuk mahkemelerinin görevine ilişkin temel düzenleme 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'da yer almaktadır. Buna göre, Belirtilen Kanun'un m. 4 hükmü uyarınca, hukuk mahkemeleri, sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemeleri ile özel kanunlarla kurulan diğer hukuk mahkemeleridir[1]. Nitekim, HMK m. 2'de asliye hukuk mahkemelerinin görevi, m. 4'te ise sulh hukuk mahkemelerinin görevine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır[2]. Yine 5235 sayılı Kanun'un m. 6

[1] Öğretide Budak/Karaaslan tarafından hukuk mahkemelerinin üç farklı ayrıma tabi tutulduğu; buna göre, ilk olarak asliye hukuk ve sulh hukuk mahkemeleri arasındaki ayrım, ikinci olarak asliye hukuk mahkemeleri ile asliye hukuk mahkemelerinin dairesi durumunda olan asliye ticaret mahkemeleri arasındaki (2012'den beri) görev paylaşımı ve asliye hukuk mahkemeleri, sulh hukuk mahkemeleri ve asliye ticaret mahkemeleri genel mahkeme olmak üzere, uzmanlaşma ihtiyacı duyulan dava ve işlerle ilgili görev yapan özel mahkemeler olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Ali Cem Budak and Varol Karaaslan, Medenî Usul Hukuku (6th edn, Filiz Kitabevi 2022) 44-45

[2] HMK m. 2 uyarınca, dava konusunun miktar veya değerine bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla şahıs varlığına ilişkin davalarda, görevli mahkemenin aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesi olduğuna ilişkin hükümden yola çıkılarak malvarlığı ve şahıs varlığına ilişkin davalarda asıl görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olması; sulh hukuk mahkemesinin görevinin ise -yalnızca HMK'da ve diğer özel kanunlarda düzenlenen dava ve işlere bakmak olduğu dikkate alınarak- istisna olduğunu ifade etmek gerekir. Bu konuda bkz. Mine Akkan, 'Mahkemeler' in Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özekes, Mine Akkan and Hülya Taş Korkmaz (eds), Pekcanıtez Usûl Medenî Usûl Hukuku Cilt I (15th edn, Oniki Levha Yayıncılık 2017) 137; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz and Emel Hanağası, Medenî Usul Hukuku (Güncellenmiş 8th edn, Yetkin Yayınları 2022) 209, 215; Abdurrahim Karslı, Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı (6100 sayılı HMK hükümlerine göre Yargıtay Kararları işlenmiş ve gözden geçirilmiş 2nd edn, Alternatif Yayıncılık 2011) 109-110, 112; Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay and Muhammet Özekes, Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı (10th edn, On iki Levha Ya-

hükmünde de sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemelerinin görevlerine ilişkin HMK hükümlerine yollamada bulunularak özel mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümlerin saklı olduğu da belirtilmiştir. Buna göre, TTK m. 5'te düzenlenen asliye ticaret mahkemesi, özel kanunla kurulan özel bir mahkemedir[3]. Zira, belirtilen hüküm uyarınca, aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir. Bu bağlamda, bir uyuşmazlığın veya bir işin ya da talebin asliye ticaret mahkemesinin görevine girebilmesi için çekişmeli yargı bakımından ticari dava veya çekişmesiz yargı bakımından ise ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi olması gerekir. Ticari dava ve ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işi kavramı ve kapsamına ilişkin düzenleme ise TTK m. 4'te yer almaktadır. Dolayısıyla, bir uyuşmazlık TTK m. 4 uyarınca, ticari dava olarak kabul edildiğinde, o uyuşmazlık bakımından görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olacaktır[4]. Bu çalışmada ise güncel yargı kararları ışığında -ve öğretideki görüşler de dikkate alınarak-, ticari dava kapsamına giren kira sözleşmesi ile ilgili uyuşmazlıklarda hangi mahkemenin (asliye ticaret mahkemesinin mi yoksa sulh hukuk mahkemesinin mi) görevli olacağı meselesi değerlendirilecektir. Zira, Yargıtay'ın -neredeyse- istikrar kazanmış içtihatlarında, kira sözleşmesi ile ilgili bütün uyuşmazlıklarda ticari dava kapsamında olup olmamasına bakılmaksızın sulh hukuk mahkemelerinin görevli olduğuna karar verilmektedir. Bu bağlamda, çalışmamızda özellikle güncel -son beş yıl içerisinde verilen- Yargıtay kararlarına ve Bölge Adliye Mahkemesi kararlarına yer verilerek değerlendirme yapılacaktır. Buna göre dört bölümden oluşan çalışmada -çalışma her ne kadar yargı kararlarına ilişkin bir değerlendirme içerse de, somut tek bir yargı kararı çerçevesinde değerlendirme yapılmayacağından, öncelikle konu ile ilgili kanunî düzenlemelere yer verilmesini uygun bularak- ilk olarak, kanunî düzenlemeler uyarınca kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda gö-

yıncılık 2022) 65; Süha Tanrıver, Medenî Usûl Hukuku Cilt I (Tümüyle Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4th edn, Yetkin Yayınları 2022) 149; Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Cilt 1 (3rd edn, Yetkin Yayınları 2017) 54, 198

[3] Bkz. aşağıda I, B başlıklı bölüm dn. 10

[4] Bkz. aşağıda I, B başlıklı bölüm dn. 19

revli mahkemenin belirlenmesi konusu ele alınacaktır. Buna göre, bu bölümde kanunî düzenlemelere göre, sulh hukuk mahkemesinin ve asliye ticaret mahkemesinin görevi belirtilecektir. İkinci bölümde ise konu ile ilgili yargı kararlarına yer verilecek; devam eden bölümlerde ise sırasıyla, kira sözleşmesi ile ilgili uyuşmazlıkların ticari dava sayılıp sayılmayacağı konusu üzerinde durulacak ve son bölümde ise görüşümüzün yer aldığı bir değerlendirme yapılacaktır.

I. KANUNÎ DÜZENLEMELER UYARINCA GÖREVLİ MAHKEMENİN BELİRLENMESİ

A. Sulh Hukuk Mahkemesinin Kira Uyuşmazlıklarına İlişkin Görevi

5235 sayılı Kanun'un m. 6 hükmü uyarınca, sulh hukuk mahkemeleri HMK'da ve diğer kanunlarda belirtilen dava ve işlere bakmakla görevlendirilmiştir. Buna göre, sulh hukuk mahkemeleri ile ilgili esas düzenleme HMK m. 4'te yer almaktadır. Belirtilen düzenlemede dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın hangi davalara sulh hukuk mahkemesinde bakılacağı belirtilmiştir[5]. Yine bunun yanı sıra m. 4/1, ç'ye göre, bu Kanun ile diğer kanunların, sulh hukuk mahkemesi veya sulh hukuk hâkimini görevlendirdiği davalarda da sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğu kabul edilerek, sulh hukuk mahkemelerinin görevinin yalnızca HMK m. 4/1'de belirtilenlerden ibaret olmadığı düzenlenmiştir. Örneğin; Kat Mülkiyeti Kanunu Ek m. 1 uyarınca sulh hukuk mahkemelerinin görevlendirilmesi, belirtilen hükmün kapsamdadır.

HMK m. 4/1, a hükmü uyarınca, sulh hukuk mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıklardan önemlilerinden biri, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davalardır. Belirtilen hükme göre, kiralanan taşınmazların, İcra ve İflas Kanununa göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayrık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan tüm davalarda sulh hukuk mahkemeleri görevli olacaktır. Ancak burada altını çizmemiz gereken husus, sulh hukuk mahkemesinin görevine giren

[5] HMK m. 4'teki düzenleme uyarınca, sulh hukuk mahkemelerinin görevine giren dava ve işleri, malvarlığına ilişkin dava ve işler ile şahıs varlığına ilişkin dava ve işler olarak ikili bir ayrıma göre belirlemenin daha sağlıklı bir yöntem olacağını ileri süren Tanrıver için bkz. Tanrıver, Medenî Usûl (n 2) 148-149

uyuşmazlığın bir kira ilişkisinden kaynaklanması gerektiğidir[6]. Buna göre, yazılı veya sözlü olarak kurulmuş kira sözleşmesinden doğan bir dava, sulh hukuk mahkemesinin görevine girecektir[7]. Ayrıca sulh hukuk mahkemesinin görevine giren uyuşmazlığın konusunun taşınırlara veya taşınmazlara ya da konut veya işyerine ilişkin kira sözleşmesinden kaynaklanması da mümkündür[8].

Kanun koyucu, HMK m. 4/1, a hükmünde, kira sözleşmesinden doğan davalarda sulh hukuk mahkemelerinin görevli olduğunu düzenlerken herhangi bir ayrım yapmamış; diğer bir ifadeyle, kira sözleşmesinin taraflarının kim olduğuna (tüketici, tacir gibi) ve hangi amaçla kira sözleşmesinin akdedildiğine (ticari bir işletmenin faaliyeti dolayısıyla gibi) bakılmaksızın, kira sözleşmesine dayanan bütün uyuşmazlıkları hükmün kapsamına almıştır.

B. Asliye Ticaret Mahkemesinin Görevi

Asliye ticaret mahkemelerine ilişkin temel düzenleme TTK m. 5/1'de yer almaktadır. Buna göre, aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir[9]. Bu bağlamda, asliye ticaret mahkemelerinin ticari davalara ve ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmak amacıyla özel bir kanun hükmü ile kurulduğundan, özel görevli bir mahkeme ol-

[6] Akkan (n 2) 137; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 2) 216; Murat Atalı, İbrahim Ermenek and Ersin Erdoğan, Medenî Usûl Hukuku (5th edn, Yetkin Yayınları 2022) 158; Karslı (n 2) 217; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 66; Tanrıver, Medenî Usûl (n 2) 149; Yılmaz (n 2) 199; Örneğin kira alacağının tahsili amacıyla başlatılan ilamsız icra takibindeki itirazın iptali için açılan dava da bir kira ilişkisine dayandığından sulh hukuk mahkemesi görevli olacaktır. Bkz. Akkan (n 2) 137-138

[7] Akkan (n 2) 138-139; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 66; Yılmaz (n 2) 199

[8] Akkan (n 2) 141; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 6) 158; Tanrıver, Medenî Usûl (n 2) 149; Ancak Yılmaz, HMK m. 4/1, a'daki görev kuralının yalnızca taşınmaz kiraları ile ilgili olduğunu ileri sürmektedir. Bkz. Yılmaz (n 2) 202-203

[9] Asliye ticaret mahkemesinin görev alanı belirlenirken, davanın veya talebin niteliğine bakılarak, bunun ticari olup olmamasına göre belirlenmesi gerektiği hakkında bkz. Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n 6) 138-139

duğunu ifade etmek gerekir (5235 sayılı Kanun m.6/3)[10]. Nitekim TTK m. 5/2'ye göre, ayrı asliye ticaret mahkemesinin bulunduğu yerlerde, asliye ticaret mahkemesinin görevine giren dava ve işlere asliye ticaret mahkemesinde bakılacağından ve yine TTK m.5/3 uyarınca, asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki görev ilişkisi olarak açıkça belirtildiğinden, bu sonuç kanunun ifadesinden kendiliğinden ortaya çıkmaktadır[11].

TTK m. 5/1 uyarınca, asliye ticaret mahkemesinin görevine ticari davalar ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işleri girmektedir. Buna göre, ticari davaya ilişkin hüküm TTK m. 4'te yer almaktadır. Bu bağlamda, ticari davaların esas itibariyle, mutlak ve nispi ticari dava olmak üzere iki türe ayrıldığı kabul edilmektedir[12]. Buna göre, mutlak ticari dava; tarafların tacir olup olmamasına veya uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesiyle ilgili olup olmamasına bakılmaksızın TTK'da[13] ve özel kanunlarda[14] ticari dava olarak belirtilen davadır[15].

---

[10] Özel görevli mahkemenin mutlaka özel bir kanun hükmü ile düzenlediğine ilişkin olarak bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 2) 105; Ayrıca asliye ticaret mahkemesinin özel görevli mahkeme olduğu hakkında bkz. Akkan (n 2) 149-150; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 6) 135; Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar and Mehmet Özdamar, Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar (Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 15th edn, Yetkin Yayınları 2022) 102; Levent Börü and İlker Koçyiğit, Ticari Dava (Turhan Kitabevi 2013) 507; Budak and Karaaslan (n 1) 47; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 40; Tanrıver, Medenî Usûl (n 2) 157; Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Abuzer Kendigelen, Arslan Kaya and N. Füsun Nomer Ertan, Ticari İşletme Hukuku (Güncellenmiş Dördüncü Basıdan Tıpkı 5th edn, On İki Levha Yayıncılık 2015) 128

[11] Fatih Aydemir, 'Ticaret Mahkemelerinin Teşkilat ve Görevine İlişkin 6545 Sayılı Kanun Değişikliği' (2017) 13 (2) Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 239, 248-249; Ayhan, Çağlar and Özdamar (n 10) 102; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya and Nomer Ertan (n 10) 128

[12] Akkan (n 2) 159; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 2) 212; Ayhan, Çağlar and Özdamar (n 10) 76-77; Börü and Koçyiğit (n 10) 8; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 40; Tanrıver, Medenî Usûl (n 2) 158; Ancak mutlak ticari davalar, bir ticari işletmeyi ilgilendirmeleri koşuluyla ticari dava sayılan davalar ve her iki taraf için ticari sayılan hususlardan doğan davalar olmak üzere ticari dava nitelemesinde üç ölçüt benimsediği hakkında bkz. Reha Poroy and Hamdi Yasaman, Ticari İşletme Hukuku (Genişletilmiş ve Güncellenmiş 17th edn, Vedat Kitapçılık 2018) 114-115

[13] TTK m. 4 /1, a'da "Bu Kanunda" ifadesi ile TTK'da düzenlenen hususlardan doğan davaların mutlak ticari dava olduğu kabul edilmiştir. Örneğin; limited şirket pay dev-

İkinci tür ticari dava ise nispi ticari dava olarak kabul edilmektedir. Zira, bu davalar esasında olağan bir hukuk davası olmasına rağmen, her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğduğundan nispi ticari dava olarak adlandırılmaktadır (TTK m. 4/1, birinci cümle)[16]. Nitekim, buradaki nispilik, iki şartın bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Buna göre; uyuşmazlığın her iki tarafının da tacir olmasının yanı sıra bu uyuşmazlığın her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğması gerekir[17]. Olağan bir hukuk davası, belirtilen iki koşulun birlikte bulunmasıyla meydana geldiğinden, TTK m. 19/2'de düzenlenen ticari iş karinesi gereği, taraflardan yalnız biri için ticari iş niteliğinde olan sözleşmelerin, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, diğeri için de tica-

ri, TTK'da düzenlendiğinden, limited şirket pay devri ile ilgili uyuşmazlıklar mutlak ticari davadır. Bkz. Yılmaz (n 2) 65; Ayrıca diğer örnekler için bkz. ibid 61-75

[14] TTK m. 4/1, b'de "Türk Medenî Kanununun, rehin karşılığında ödünç verme işi ile uğraşanlar hakkındaki 962 ilâ 969 uncu maddelerinde, m. 4/1, c'de "11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun malvarlığının veya işletmenin devralınması ile işletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi hakkındaki 202 ve 203, rekabet yasağına ilişkin 444 ve 447, yayın sözleşmesine dair 487 ilâ 501, kredi mektubu ve kredi emrini düzenleyen 515 ilâ 519, komisyon sözleşmesine ilişkin 532 ilâ 545, ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcıları için öngörülmüş bulunan 547 ilâ 554, havale hakkındaki 555 ilâ 560, saklama sözleşmelerini düzenleyen 561 ilâ 580 inci maddelerinde", m. 4/1, d'de "Fikrî mülkiyet hukukuna dair mevzuatta", m. 4/1, e'de "Borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü diğer yerlere ilişkin özel hükümlerde", m. 4/1, f'de "Bankalara, diğer kredi kuruluşlarına, finansal kurumlara ve ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerde" belirtilen davaların mutlak ticari dava olduğu kabul edilmiştir.

[15] Akkan (n 2) 160; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 2) 212; Ayhan, Çağlar and Özdamar (n 10) 77; Börü and Koçyiğit (n 10) 9; Budak and Karaaslan (n 1) 49; Kuru B, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku (Legal Yayıncılık 2016) 91; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 40; Poroy and Yasaman (n 12) 115; Tanrıver, Medenî Usûl (n 2) 159; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya and Nomer Ertan (n 10) 117; Yılmaz (n 2) 60

[16] Akkan (n 2) 160; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 2) 213; Börü and Koçyiğit (n 10) 24; Budak and Karaaslan (n 1) 48; Kuru (n 15) 92; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 41; Yılmaz (n 2) 75, 76

[17] Akkan (n 2) 160-161; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 2) 213; Ayhan, Çağlar and Özdamar (n 10) 89; Börü and Koçyiğit (n 10) 29; Tanrıver, Medenî Usûl (n 2) 163; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 41; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya and Nomer Ertan (n 10) 125

ri iş sayılacağına ilişkin hükmün uygulanması söz konusu değildir[18]. Zira, TTK m. 4/1, birinci cümlede açıkça; uyuşmazlığın her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili olmasından bahsedilmektedir. Dolayısıyla, taraflardan birinin ticari işletmesiyle ilgili olan; ancak diğer tarafın ticari işletmesini ilgilendirmeyen iş, TTK m. 19 uyarınca, ticari iş sayılmakla birlikte, TTK m.4/1, birinci cümle gereği nispi ticari dava olarak kabul edilemez[19].

TTK m. 4/1, son cümlede yer alan hüküm uyarınca, bir ticari işletme ile ilgili olan havale, vedia ve fikir ve sanat eserleri ile ilgili haklardan doğan davaların da ticari dava olduğu belirtilmiştir[20]. Öğretide[21]; tarafların tacir olup olmamasına bakılmaksızın taraflardan birinin ticari

[18] Akkan (n 2) 161; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 6) 140; Tanrıver, Medenî Usûl (n 2) 163; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 41; Yılmaz (n 2) 78; "...6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 19/II. maddesi uyarınca, taraflardan biri için ticari iş sayılan bir işin diğeri için de ticari iş sayılması, davanın niteliğini ticari hale getirmeyecektir. Zira, Türk Ticaret Kanunu, kanun gereği ticari dava sayılan davalar haricinde, ticari davayı ticari iş esasına göre değil, ticari işletme esasına göre belirlemiştir. Hâl böyle olunca, işin ticari nitelikte olması davayı ticari dava haline getirmez. 6335 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile değişik 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca ticari davalar asliye ticaret mahkemelerince görülerek karara bağlanır..." Yargıtay 3 HD, 11056/3407, 31.03.2021 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)

[19] Akkan (n 2) 161; Ayhan, Çağlar and Özdamar (n 10) 89-90; Budak and Karaaslan (n 1) 50; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 41

[20] Öğretide Tanrıver, belirtilen düzenlemenin mutlak ticari dava ile örtüşmediğini, m. 4/1, c bendinde yer alan "havale" ve "saklama sözleşmesi" ifadelerinin madde metninden çıkartılmasının gerektiğini ve mantıksal bir kurgu hatasına düşmemek için havale ve vedia ilişkisinden kaynaklanan davaların, ancak taraflardan birinin ticari işletmesiyle ilgili olmak koşuluyla ticari dava sayılacağından, nispi ticari dava olacağını ileri sürmektedir. Bkz. Tanrıver, Medenî Usûl (n 2) 159-160; Ayrıca Sınai Mülkiyet Kanunu m. 156 ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu m. 76 uyarınca, sınai mülkiyet ve telif hakları ile ilgili uyuşmazlıkların fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinde bakılacağından, TTK m.4/1, d hükmünün uygulanmayacağı hakkında bkz. Budak and Karaaslan (n 1) 49; Tanrıver, Medenî Usûl (n 2) 161, 162

[21] Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 2) 213; Börü and Koçyiğit (n 10) 25; Kuru (n 15) 92; Ayrıca bkz. Akkan (n 2) 161; Budak and Karaaslan (n 1) 49; Ancak Yılmaz tarafından TTK m. 4/1, c. 2'den hareketle, bu tür uyuşmazlıkların taraflardan birinin ticari işletmesini ilgilendirmesi halinde, bu davaların nispi ticari dava olduğu sonucuna varılamaz. Her iki tarafın da ticari işletmesi ile ilgili olmadıkça, havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalar, mutlak veya nispi ticari dava olarak nitelenemez. Bkz. Yılmaz (n 2) 78

işletmesini ilgilendirmek koşuluyla, bu tür davaların nispi ticari dava olarak kabul edileceği ifade edilmektedir[22].

TTK m. 4 ve m. 5'te yer alan hükümler uyarınca, TTK sisteminde, ticari davanın, ticari iş sayılan hususlarla ilgili bütün uyuşmazlıkları kapsamına almadığını; yalnızca niteliği ve konusu bakımından hakimin özel uzmanlığını gerektiren dava olarak kabul edilerek, bu tür davaların asliye ticaret mahkemesinde görülmesi gerektiğinin esas alındığı sonucu ortaya çıkmaktadır[23].

II. YARGI KARARLARI UYARINCA GÖREVLİ MAHKEME

Yargı kararlarını incelediğimizde, öncelikle ifade etmemiz gereken husus; Yargıtay'ın içtihatları ile kira sözleşmesinden doğan bütün uyuşmazlıklarda HMK m. 4/1, a hükmüne yollamada bulunularak, sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunun kabul edildiğidir. Uyuşmazlığın olağan bir kira ilişkisinden kaynaklanması durumunda Yargıtay'ın sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğu yolunda verdiği kararların herhangi bir tartışmaya sebep olacağı söylenemez. Ancak davanın konusunu oluşturan kira sözleşmesi ile ilgili uyuşmazlık, aynı zamanda ticari bir dava niteliğinde ise, belirtilen uyuşmazlığın hangi mahkemenin görevine gireceği meselesi önemlidir. Nitekim yukarıdaki[24] bölümde incelendiği üzere, ticari davalarda görevli mahkeme aksine hüküm bulunmadıkça asliye ticaret mahkemesidir.

[22] Tanrıver, TTK m. 4/1, d'de yer alan fikri mülkiyet mevzuatından kaynaklanan hukuk davalarının mutlak ticari dava kapsamında sayılmasının, mutlak ticari dava kavramıyla örtüşmediğini; olması gereken hukuk bakımından en isabetli çözüm yolunun TTK m.4/1, d bendinin madde metninden çıkartılması ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan hukuk davalarının da nispi ticari dava olarak düzenlenmesini ifade etmektedir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Tanrıver, Medenî Usûl (n 2) 161-162

[23] Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya and Nomer Ertan (n 10) 116; Ayrıca yazarlara göre, TTK'nın benimsediği sistemde ticari dava nitelemesinde "ticari iş" ölçütünden ziyade "tacir" ve "ticari işetme" kavramları önemlidir. Bkz. Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya and Nomer Ertan (n 10) 116-117

[24] Bkz. yukarıda I, B başlıklı bölüm

Buna göre; Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin yakın tarihli verdiği kararlarında[25], uyuşmazlığın temelinde kira sözleşmesinin bulunması durumunda, görevli mahkemenin sulh hukuk mahkemesi olduğu kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, Yargıtay, uyuşmazlığın temelindeki ilişkinin kira sözleşmesi olmadığı ve fakat diğer sözleşmelerin bulunduğu durumlarda, uyuşmazlık eğer ticari dava niteliğinde ise asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğuna karar vermiştir. Bu bağlamda, Yargıtay 3. Hukuk Dairesi bir kararında[26]; HMK m. 4/1, a uyarınca, kira sözleşmesinden doğan

[25] "...yukarıda açıklanan ürün (hasılat) kira sözleşmelerinden olduğu, dolayısıyla asıl ve birleşen davanın, ürün kirası sözleşmelerine dayalı alacakların tahsili istemini içerdiği anlaşılmaktadır... 01/10/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 Sayılı HMK'nın 4/1-a maddesine göre; kiralanan taşınmazların, 09/06/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununa göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayrık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davalarda, "Sulh hukuk mahkemeleri" görevlidir. Dava, 6100 sayılı HMK'nın yürürlüğe girmesinden sonra 03/06/2013 tarihinde açıldığına göre, görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir..." Yargıtay 3 HD, 287/3719, 06.04.2021 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); "...Bu tanımlamaya göre; davacı tarafından sunulan 10.01.2005 başlangıç tarihli ve 1 yıl süreli 'Sanayi ve Tıbbi Gazlar Tedarik Anlaşması' başlıklı sözleşme ile davaya konu sanayi tüplerinin kullanılması için davalıya tahsis edilmesi kararlaştırıldığından, taraflar arasındaki sözleşmenin kira sözleşmesi olduğunun kabulü gerekir. Bu durumda dava, 12.12.2016 tarihinde 6100 Sayılı HMK'nun yürürlüğe girmesinden sonra açıldığına göre görevli mahkeme Sulh Hukuk Mahkemesidir..." Yargıtay 3 HD, 7741/3757, 24.04.2019 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi; "...Bu haliyle davacı şirket ile davalı şirketin hak ve yetkilerini devraldığı ... Sınai Yatırım A.Ş arasında imzalanan sözleşmenin alt kira sözleşmesi niteliğinde olduğu açık olup, yine taraflar arasında görülen aynı yere ilişkin emsal dava dosyalarında da taraflar arasındaki ilişkinin Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca kira ilişkisi olduğu benimsenmiştir.Dava, 31.12.2015 tarihinde 6100 Sayılı HMK'nun yürürlüğe girmesinden sonra açıldığına göre görevli mahkeme Sulh Hukuk Mahkemesidir. Bu nedenle mahkemece işin esası incelenerek karar verilmesi gerekirken bu yön gözardı edilerek yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir." Yargıtay 3 HD, 3276/6854, 20.06.2018 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)

[26] "...01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 Sayılı HMK'nun 4/1-a maddesinde, Sulh Hukuk Mahkemeleri, dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın; kiralanan taşınmazların, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanun'una göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayrık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davaları görürler, hükmüne yer verilmiştir. Somut olayımızda; uyuşmazlık, taraflar arasında imzalanan bayiilik sözleşmesinden kaynaklanmakta olup, taraflar arasındaki akdi ilişki, kira ilişkisi değildir. Görevle ilgili düzenlemeler

uyuşmazlıklarda sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu; ancak somut olayda uyuşmazlığın taraflar arasında imzalanan bayilik sözleşmesinden kaynaklandığını ve taraflar arasındaki akdi ilişkinin kira ilişkisi olmadığını belirtmiş, sonra da TTK m. 4 uyarınca ticari davaların neler olduğunu sayarak, ticari davalarda asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğuna ilişkin TTK m. 5 hükmüne göre, somut olayda asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğuna karar vermiştir. Yine 3. Hukuk Dairesi başka bir kararında[27] da, uyuşmazlığın temelini oluşturan sözleşme-

kamu düzenine ilişkin olup, taraflar ileri sürmese dahi yargılamanın her aşamasında re'sen gözetilir. Taraflar da yargılama bitinceye kadar görev itirazında bulunabilirler. Görev itirazı yapılmamış olsa bile re'sen mahkeme, ilk önce görevli olup olmadığını inceleyip karara bağlamalıdır. 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4/1. maddesinde ticari davaların genel tanımı yapılarak "Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan kaynaklanan" davaların ticari dava olduğu belirtilirken, devam eden fıkrasında, tarafların tacir olup olmadığına bakılmaksızın ticari dava sayılacak işler arasında" 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun malvarlığının veya işletmenin devralınması ile işletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi hakkındaki 202 ve 203, rekabet yasağına ilişkin 444 ve 447, yayın sözleşmesine dair 487 ilâ 501, kredi mektubu ve kredi emrini düzenleyen 515 ilâ 519, komisyon sözleşmesine ilişkin 532 ilâ 545, ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcıları için öngörülmüş bulunan 547 ilâ 554, havale hakkındaki 555 ilâ 560, saklama sözleşmelerini düzenleyen 561 ilâ 580 inci maddelerinde," öngörülen hususlardan kaynaklanan davalar da sayılmıştır. Kanunun 5. maddesi ise ticari davalarda görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemeleri olduğu hükmünü amirdir. Hal böyle olunca, 6102 sayılı TTK'nın 4 ve 5. maddeleri uyarınca Asliye Ticaret Mahkemelerinin görevli olacağından, mahkemece görevsizlik nedeniyle HMK'nun 114/1-e ve 115/2. maddeleri uyarınca, davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, bu yön gözardı edilerek davanın esası hakkında hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir." Yargıtay 3 HD, 6044/2366, 20.03.2019 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)

[27] "...Somut olayda; taraflar arasında uyuşmazlık konusu bulunmayan iş makinesi kira sözleşmesinin 7.2. maddesinde; "Kiracı kendisine kiralanan makineleri kiraya verenin SSK'lı operatörü dışında hiç bir kişiye kullandıramaz" düzenlemesi mevcuttur. Davacı işbu sözleşmeye dayanarak düzenlediği 15.09.2012 tarihli faturada ise alacağın dayanağını " .... marka beton pompası kira bedeli" olarak göstermiş ve davalı tarafından ödeme yapılmaması üzerine de aleyhine bahsi geçen faturaya dayalı icra takibi başlatmıştır. Mahkemece hükme esas alınan sözleşmenin, şartlarını düzenleyen ilgili maddeleri göz önüne alındığında sözleşmenin şoförlü (operatörlü) araç kiralama hizmetine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla, dava; hizmet alım sözleşmesinden kaynaklanan alacağın tahsili istemine ilişkin olup taraflar arasında kira ilişkisi bulunmamaktadır. O halde Mahkemece, davanın taraflarının tacir olduğu gözetilerek

nin şoförlü (operatörlü) araç kiralama hizmetine ilişkin olması ve dolayısıyla taraflar arasında kira ilişkisi bulunmadığından ve tarafların tacir olması dikkate alınarak asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğuna karar vermiştir. Belirtilen kararlarda, Yargıtay'ın üzerinde durduğu nokta, taraflar arasındaki uyuşmazlığın konusunu oluşturan hukukî ilişkidir. Eğer bu hukukî ilişki, bir kira sözleşmesi değilse, uyuşmazlığın ticari dava niteliğinde olup olmamasına göre görevli mahkemenin belirlendiğini ifade etmek mümkündür.

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi tarafından verilen bir kararda[28] da; davacı sigorta şirketinin sigortalısının halefi olarak açtığı davada, davacı sigortalı ile davalılar arasındaki temel hukukî ilişkinin kira sözleşmesi olduğundan, görevli mahkemenin sulh hukuk mahkemesi olduğu belirtilmiştir.

Yargıtay 20. Hukuk Dairesi'nin yargı yeri belirlenmesine ilişkin bir kararında[29]; kira ilişkisinden doğan tüm davalarda sulh hukuk mahkeme-

uyuşmazlıkta Asliye Ticaret Mahkemesi'nin görevli olması sebebiyle görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, bu husus göz ardı edilerek işin esasına girilip, yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir." Yargıtay 3 HD, 6402/2883, 03.04.2019 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)

[28] "...Somut olayda; davacı sigorta şirketinin sigortalısının halefi olarak açtığı davada, davacı sigortalısının davalıların maliki olduğu taşınmazı 01.01.2006 başlangıç tarihli ve 5 yıl süreli kira sözleşmesine dayalı olarak kullandığı; davacı sigortalısı ile davalılar arasındaki temel hukuki ilişkinin kira sözleşmesi olduğu tüm dosya kapsamından anlaşıldığı gibi, bu husus mahkemenin de kabulündedir. Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında; görev kurallarının kamu düzenine ilişkin olduğu ve yargılamanın her aşamasında re'sen gözetilmesi gerektiği, davada Sulh Hukuk Mahkemesi'nin görevli olduğu gözetilerek; HMK'nun 114/1-c maddesine göre, görevsizlik nedeniyle HMK'nun 115/2. maddesi gereğince dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu biçimde işin esasının incelenerek hüküm tesisi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir..." Yargıtay 17 HD, 883/1675, 18.02.2020 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); Yargıtay 17 HD'nin aynı yönde diğer kararları için bkz. Yargıtay 17 HD, 940/1558, 17.02.2020; Yargıtay 17 HD, 677/2067, 25.02.2020; Yargıtay 17 HD, 1024/5802, 19.10.2020 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)

[29] "6100 sayılı HMK'nın 4/I-a maddesinde; sulh hukuk mahkemelerinin, dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın, kiralanan taşınmazların, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununa göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayrık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davaları göreceği hükmüne yer verilmiştir. Somut olayda davacı tarafından reklam faaliyetinde kullanılmak üzere 25/05/2012 tarihli sözleşmeye istinaden davalıya bir tır ve 34 RJ 184 plakalı dorseyi kiraladığını, ancak araçların davalı tarafından yeniden kiraya ve-

sinin görevli olduğu belirtildikten sonra, uyuşmazlığın kira ilişkisinden kaynaklanması sebebiyle görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesi olarak belirlenmiştir.

Yine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 37. Hukuk Dairesi'nin yargı yeri belirlenmesine ilişkin yakın tarihli bir kararında[30] da; ticari

rilmeyecek halde iade edilmek istendiğini, davacı teslimi kabul etmediğini, taraflar arasında yapılan yazışmalar ile davalının hatasını kabul ederek tır ve dorseyi geri aldığını, akabinde aracın 10/10/2012 tarihinde eksiklikleri giderilerek davacıya teslim edildiğini, geç teslim dolayısıyla davalıya gönderilen faturanın da davalı tarafça kabul edilmediğinden, bu döneme ilişkin 41.300,00.-TL ödenmediğinden tahsili için davalı hakkında başlatılan Küçükçekmece 1. İcra Müdürlüğünün 2012/10633 E.- sayılı takibe de davalı-borçlunun haksız yere itiraz ettiğinden bahisle, itirazın iptali ile en az %20 icra inkar tazminatına karar verilmesini talep etmiştir. Uyuşmazlık, kira ilişkisinden kaynaklandığından, uyuşmazlığın ... 6. Sulh Hukuk Mahkemelerince görülerek sonuçlandırılması gerekmektedir..." Yargıtay 20 HD, 2148/4377, 24.06.2019 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)

[30] "... İstanbul 15. Sulh Hukuk Mahkemesince, "... Eldeki davada taraflar arasındaki sözleşmenin mobil m2m takip ve filo yönetim sistemleri satış abonelik ve hizmet sözleşmesi olduğu, davacı şirketin sağladığı m2m ya da araç takip cihazlarıyla sağlanan hizmetin kullanılması ve karşılığında davalıdan kira bedeli alması şeklinde tezahür eden ticari ilişki bulunduğu, taraflar arasındaki yazılı sözleşmenin mahiyetinin hizmet sözleşmesi olduğu, aynı zamanda sözleşme içeriğinde makine kiralamasına ilişkin hüküm bulunduğu görülmekle sözleşmenin karma sözleşme olduğu anlaşılmıştır. Belirtilen tip sözleşmelerde asli unsur olmamakla birlikle sözleşme hükümlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda asıl sözleşme uyarınca inceleme yapılarak karar verilmesi gerektiğinden ve kira sözleşmesi asli olmayıp tali nitelikte olduğundan mahkememiz görevli olmayıp tarafların tacir olduğu da nazara alındığın da asliye ticaret mahkemelerinin görevli olduğu anlaşılmakla mahkememizin görevsizliğine ..." gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir. İstanbul 18. Asliye Ticaret Mahkemesi ise, "... Mahkememizce sözleşmenin incelenen maddeleri ve geneli dikkate alındığında, taraflar arasındaki sözleşmenin kira ve hizmet sözleşmesinden kaynaklı bir karma sözleşme yapıldığı ancak sözleşmenin üstün yapısının kira ilişkisine dayalı olduğu anlaşılmıştır. HMK'nın 4/a maddesi gereğince, uyuşmazlık Sulh Hukuk Mahkemesi görev alanında kaldığından, mahkememizce aşağıdaki şekilde davanın usulden reddine ..." gerekçesiyle görevsizlik yönünde hüküm kurmuştur. 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı TTK'nın 5/1. maddesi uyarınca, ticari davalara bakmak görevi, asliye ticaret mahkemesine aittir. Ticari davalar, mutlak ve nispi ticari davalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Nispi ticari davalar, TTK'nın 4/1. maddesinin ilk cümlesinde tarif edilen davalardır. Buna göre, her iki tarafın da "Ticari işletmesiyle ilgili hususlardan kaynaklanan" hukuk davaları, ticari dava sayılmıştır. Somut olayda; davacı vekili, taraflar arasında araç takip sistemi kiralama sözleşmesi imza-

dava niteliğindeki uyuşmazlıkta taraflar arasında kira ilişkisi değil, hizmet ilişkisinin bulunması sebebiyle, görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğuna karar verilmiştir. Yargı yeri belirlenmesine ilişkin bu kararda görevsizlik kararı veren ilk derece mahkemelerinin gerekçeleri önemlidir. Buna göre, asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğunu kabul eden sulh hukuk mahkemesinin, taraflar arasındaki hukukî ilişkinin karma bir sözleşme olduğu durumlarda, görevli mahkeme belirlenirken asıl sözleşmeye bakılması gerektiği ve kira sözleşmesinin de aslî nitelikte değil, tali nitelikte olduğu gerekçesiyle sulh hukuk mahkemesinin görevli olmadığına karar verdiği anlaşılmaktadır. Görevsizlik kararı

lanmış olduğunu, bununla birlikte davalının taraflar arasındaki ticari ilişkiden faydalanarak mobil takip hizmetinden yararlandığını ancak bedelini ödemediğini beyan ederek talep edilen bedellerin tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Dosya kapsamından, sözleşmenin niteliğine göre taraflar arasında kira ilişkisi değil hizmet ilişkisi bulunması, her iki tarafın tacir olması ve uyuşmazlığın da her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili olmasına göre ticari dava niteliğinde bulunan uyuşmazlığın İstanbul 18. Asliye Ticaret Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir. .." İstanbul BAM 17 HD, 1433/217, 19.01.2023 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); Aynı yönde bkz. "...Bu hizmetler, kira sözleşmesinin varlığı için gerekli unsurlar olmayıp, hizmet sözleşmesi ve kira sözleşmesi tek bir sözleşme ile düzenlenmiştir. Bu durumda, uyuşmazlığın kaynaklandığı kısma bakılması gerekir. Uyuşmazlık hizmet sözleşmesi kısmından kaynaklandığı, kira uyuşmazlığı bulunmadığı anlaşıldığından uyuşmazlığın Asliye Ticaret Mahkemesince görülüp sonuçlandırılması gerekir.Açıklanan nedenlerle, İzmir 2. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin yargı yeri olarak belirlenmesine karar vermek gerekmiştir..." İzmir BAM 6 HD, 4706/11, 18.01.2023 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); "...Mersin 4. Sulh Hukuk Mahkemesi, uyuşmazlığın bonodan kaynaklandığından ve davalı ... ile davacı arasında kira akdi bulunmaması nedeniyle ticaret mahkemesine görevsizlik kararı vermiştir. Mersin 2. Ticaret Mahkemesi, uyuşmazlığın kira akdinden kaynaklandığından bahisle 6100 sayılı HMK'nın 4. maddesi uyarınca görevsizlik kararı vermiştir. Dava, kira sözleşmesinin teminatı olarak verilen kambiyo seneni nedeniyle borçlu olunmadığının tespiti istemine ilişkidir. Dosyanın incelenmesinden, taraflar arasında düzenlenen 17/08/2019 tarihli kira akdinin bulunduğu anlaşılmaktadır. 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 Sayılı HMK'nun 4/1-a maddesine göre "Kiralanan taşınmazların, 09.06.1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununa göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayrık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davalarda" Sulh Hukuk Mahkemesi görevlidir." Somut olayda, taraflar arasında kira sözleşmesi bulunmakta olup uyuşmazlık bu sözleşme kapsamında verildiği iddia olunan senetten dolayı borçlu olmadığının tespiti istemine ilişkindir. Davacı iddiasını kira akdine dayandırmıştır. Dava, 6100 sayılı HMK'nın yürürlüğe girmesinden sonra açıldığına ve kira ilişkisinden kaynaklandığına göre görevli mahkeme Sulh Hukuk Mahkemesidir..." Adana BAM 4HD, 1609/1290, 15.04.2022 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)

veren asliye ticaret mahkemesi ise, taraflar arasında kira ve hizmet sözleşmesinden kaynaklı karma bir sözleşme bulunduğu ve sözleşmenin üstün yapısının kira ilişkisi olması sebebiyle sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu belirtmiştir.

Yukarıda incelediğimiz gerek Yargıtay'ın hukuk daireleri gerekse Bölge Adliye Mahkemeleri'nin hukuk daireleri tarafından değişik tarihlerde verilen kararlarında, görevli mahkeme belirlenirken, dava konusu uyuşmazlığın temelindeki hukukî ilişkinin esas alındığını ifade etmemiz gerekir. Nitekim, söz konusu kararların gerekçesinde[31], uyuşmazlığın kira sözleşmesi ile ilgili olması sebebiyle HMK m. 4/1, a hükmünün uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, uyuşmazlığın temelinde kira sözleşmesi bulunmadığında (ya da tek başına kira sözleşmesi bulunmayıp, karma nitelikte bir sözleşmede kira sözleşmesi aslî nitelikte olmadığında) ise sulh hukuk mahkemesinin değil; eğer uyuşmazlık ticari dava niteliğinde ise asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu sonucu da ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, Yargıtay'a (ve bölge adliye mahkemelerine) göre, kira sözleşmesi ile ilgili bir uyuşmazlık, ticari dava niteliğinde de olsa, görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir. Ayrıca Yargıtay, kira ilişkisinden doğan ticari nitelikteki uyuşmazlıklar dışındaki diğer ticari nitelikteki uyuşmazlıklar bakımından da görevli mahkemeyi belirlerken, taraflar arasındaki temel hukukî ilişkiyi esas almaktadır[32]. Kanımızca; yukarıda yer verdiğimiz kararları değer-

[31] Bkz yukarıda aynı bölüm dn. 25, dn. 26, dn. 27, dn. 28 dn.29, dn. 30

[32] Akkan (n 2) 140; Örneğin; Yargıtay, temel ilişkinin iş sözleşmesi olması durumunda da TTK.'nın 5/1. maddesi yollamasıyla, 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesi uyarınca iş mahkemesinin görevli olduğuna karar vermektedir; "...Ayrıca ticari temsilci olan, genel müdür veya müdür ile tacir olan kişi arasında çıkan uyuşmazlıkların iş ilişkisi olması halinde uyuşmazlığın 6102 sayılı TTK.'nun 5/1 maddesi yollaması nedeni ile 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesi uyarınca iş mahkemesinde görülmesi gerekir. Zira anılan 5. maddede açıkça ayrı düzenleme yoksa ticari davanın ticaret mahkemelerinde görülmesi gerektiği belirtilmiştir. 5521 sayılı kanun ayrı düzenleme öngörmüştür..." Yargıtay 9 HD, 1092/6950, 2.7.2020 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); "...Ayrıca ticari temsilci olan, genel müdür veya müdür ile tacir olan kişi arasında çıkan uyuşmazlıkların iş ilişkisi olması halinde uyuşmazlığın 6102 sayılı TTK.'nun 5/1 maddesi yollaması nedeni ile 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesi uyarınca iş mahkemesinde görülmesi gerekir. Zira anılan 5. maddede açıkça ayrı düzenleme yoksa ticari davanın ticaret mahkemelerin-

lendirdiğimizde, Yargıtay'ın (ve bölge adliye mahkemelerinin) TTK m. 5/1'de yer alan *"aksine hüküm bulunmadıkça"* hükmünden hareketle, ticari dava niteliğindeki uyuşmazlıklarda, eğer uyuşmazlığın temelindeki hukukî ilişki bakımından görevli mahkeme konusunda özel veya genel kanunlarda ayrı bir düzenleme mevcutsa, öncelikle bu düzenlemeye göre görevli mahkemenin belirlenmesi gerektiği şeklinde bir görüşe sahip olduğunu ifade etmek mümkündür.

III. TİCARİ DAVA NİTELİĞİNDEKİ KİRA SÖZLEŞMESİ İLE İLGİLİ UYUŞMAZLIKLAR

Yukarıda[33] TTK m. 4 uyarınca, hangi uyuşmazlıkların ticari dava olduğundan bahsettik. Buna göre öğretide de bu konudaki yapılan ayrımı dikkate alarak, esas itibariyle mutlak ve ticari dava olmak üzere iki tür ticari dava bulunmaktadır. Bu bağlamda, kira sözleşmesi ile ilgili bir uyuşmazlığın mutlak ticari dava niteliğinde olması işin doğası gereği beklenemez. Zira, -yukarıda belirttiğimiz açıklamaları tekrar etmeksizin- mutlak ticari dava, ancak TTK ve diğer özel kanunlarda ticari dava olarak belirtilen davalardır[34]. Dolayısıyla, Türk Borçlar Kanunu'nun m. 299 vd. düzenlenen borçlar hukukuna ait bir sözleşme olarak kira sözleşmesinin bu kapsamda olmadığı açıktır. Ancak TTK'da düzenlenen hususlara ilişkin bir mutlak ticari dava olarak, sigorta uyuşmazlıklarından doğan davaların üzerinde durmamız gerekir. Nitekim, sigorta uyuşmazlıklarından doğan davalar, TTK'da düzenlenmesi sebebiyle mutlak ticari davadır[35]. Bununla birlikte, yukarıda yargı kararlarına ilişkin bölümde yer verdiğimiz Yargıtay kararlarında[36], sigorta şirketinin sigortalısının halefi

---

de görülmesi gerektiği belirtilmiştir. 5521 sayılı kanun ayrı düzenleme öngörmüştür..." Yargıtay 9 HD, 7770/9148, 12.4.2016 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)

[33] Bkz. yukarıda I, B başlıklı bölüm

[34] Bkz. yukarıda I, B başlıklı bölüm dn. 15

[35] Börü and Koçyiğit (n 10) 10; Yazarlar, 1944 tarihli İçtihadı Birleştirme kararı uyarınca, sigortacının sigorta poliçesinden doğmayıp, kanunen aldığı bir yetkiyle ve hakız fiil sebebiyle alacaklı yerine geçerek açtığı davada genel mahkeme olarak asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğu belirtildiğinden Yargıtay 17. HD'nin verdiği kararlara katılmadıklarını; zira TTK m. 1472'de halefiyet üst başlığı ile sigortacının sigortalısı yerine geçerek onun haklarına halef olacağının düzenlendiği ve halefiyetin düzenlendiği yerin TTK olması sebebiyle bu uyuşmazlığın mutlak ticari dava olduğunu belirtmektedirler. Bkz. Börü and Koçyiğit (n 10) 10-11

[36] Bkz. yukarıda II başlıklı bölüm dn. 28

olarak açtığı davalarda, taraflar arasındaki temel hukuki ilişkinin kira sözleşmesi olması sebebiyle, görevli mahkemenin sulh hukuk mahkemesi olduğuna karar verilmiştir. Yine TTK m. 776 ile 779 arasında düzenlenmesi sebebiyle, bonodan kaynaklanan bir uyuşmazlığın mutlak ticari dava olması gerekir[37]. Ancak yukarıda ifade ettiğimiz üzere, Adana Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi tarafından verilen bir kararda[38], taraflar arasındaki senedin iptaline ilişkin uyuşmazlığın temelindeki ilişkinin kira ilişkisi olması sebebiyle, sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğu belirtilmiştir. Buna göre, yargı kararlarında, ticari dava niteliğindeki uyuşmazlıklar bakımından -hatta mutlak ticari davalarda bile- görevli mahkeme belirlenirken, uyuşmazlığın ticari dava niteliğinde olup olmadığı değerlendirilmeden önce, uyuşmazlığın temelindeki hukukî ilişkinin esas alındığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Örneğin; Yargıtay, TTK m. 4/1, c uyarınca mutlak ticari dava olarak kabul edilen Türk Borçlar Kanunu'nun 444-447'de düzenlenen rekabet yasağına ilişkin uyuşmazlıklar bakımından da uyuşmazlığın iş ilişkisinden doğması durumunda TTK m. 5/1'de yer alan *"Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir."* hükmü uyarınca iş mahkemelerinin görevli olduğuna dair kararlar vermektedir[39].

---

[37] Bkz. yukarıda I, B başlıklı bölüm dn.15

[38] Bkz. yukarıda II başlıklı bölüm dn. 30; Akkan da TTK'da düzenlenen hususların bulunması durumunda Yargıtay'ın görevli mahkemeyi tespit ederken asıl olarak taraflar arasındaki temel hukukî ilişkiyi esas aldığını ve kira ilişkisinden kaynaklanan davalarda sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğuna karar verdiğini belirtmektedir. Akkan (n 2) 140-141

[39] "...Gerek mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda, gerekse 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda, Türk Borçlar Kanunu'nun rekabet yasağına ilişkin hükümlerinde öngörülen hususlardan doğan hukuk davalarının ticari dava olduğu belirtilmiş ise de, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesinde yer alan: "Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir" hükmü, bu konuda ayrı bir düzenleme bulunup bulunmadığının göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir... Uyuşmazlığın kaynağı iş sözleşmesi olduğundan Türk Borçlar Kanununun 444 ve devamı maddelerine dayalı olarak İş Kanunu kapsamında işçi sayılan kişinin, rekabet yasağı sözleşmesinin ihlali nedeniyle açılan cezai şartın tahsiline ilişkin davalarda iş mahkemeleri görevlidir. Dairemizin

TTK m. 4/1, son cümle uyarınca bir ticari işletmeyi ilgilendirmek koşuluyla, ticari dava olarak kabul edilen davalar arasında kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklar sayılmadığından -yalnızca havale, vedia ve fikir ve sanat eserleri ile ilgili haklardan doğan davalardan bahsedildiğinden-, kira sözleşmesi ile ilgili bir uyuşmazlığın bu kapsamda değerlendirilmesi söz konusu olamaz.

Ticari davanın ikinci türü olan nispi ticari dava bakımından ise meseleyi ele almak gerekir. Nitekim, TTK m. 4/1, birinci cümle uyarınca, esasen olağan bir hukuk davası olan uyuşmazlığın, iki koşulun bir

önceki kararlarında işçinin iş sözleşmesi sona erdikten sonrası dönem bakımından rekabet yasağına ilişkin olarak cezai şart ve tazminat davaları bakımından ticari dava olduğu belirtilmiş ise de; konunun yeniden değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmakla,yukarıda belirtilen açıklamalar uyarınca görevli mahkemenin iş mahkemesi olduğu belirlendiğinden bu karardan dönülmesi gerektiği anlaşılmıştır.Somut olayda davacı işveren ile davalı işçi arasında rekabet yasağına ilişkin düzenlenmiş olan sözleşme maddesi uyarınca tarafların talep edebilecekleri cezai şart ve tazminata ilişkin davaların görülme yeri iş mahkemeleri olduğundan davalı tarafın bu yöndeki temyiz itirazlarının yerinde değildir..." Yargıtay 9 HD, 10474/15964, 30.11.2021 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin aynı yöndeki diğer kararları için bkz. Yargıtay 9HD, 10473/15963, 30.11.2021; Yargıtay 9HD, 3076/9789, 1.6.2021 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); Ancak Yargıtay 11. Hukuk Dairesi verdiği yakın tarihli bir kararında, iş ilişkisinden doğan rekabet yasağına ilişkin uyuşmazlığın mutlak ticari dava olması sebebiyle asliye ticaret mahkemelerinin görevli olacağını belirtmiştir; "...Şu halde, TBK'nın 444 vd. maddelerinde düzenlenen rekabet yasağına ilişkin hükümlerin ve buna bağlı olarak bu yasağın ihlali halinde ortaya çıkacak uyuşmazlıkların, 7306 sayılı Kanun'un 5/1. maddesi kapsamında, iş ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlık olarak tanımlanması ve giderek İş Mahkemelerinin görevi kapsamında addedilmesi yerinde bir yaklaşım değildir. Bu çerçevede, İş Mahkemeleri ile Ticaret Mahkemelerinin görev alanları bakımından bir hüküm uyuşmazlığından bahsedilemeyeceği gibi 7306 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile TBK'daki rekabet yasağına ilişkin hükümlerin mutlak ticari dava olarak tanımlanmasına ilişkin TTK'nın 4. maddesi hükmünün zımnen ilga edilmiş olduğu da ileri sürülemez. Hal böyle olmakla, kanun koyucunun, mutlak ticari dava niteliğindeki bir davayı, TTK'nın 5. maddesinde yazılı "aksine hüküm bulunmadıkça" hükmüne dayalı olarak, ihtisas alanı ve yargılama usulü tümüyle farklı bir mahkemenin görevi kapsamına alması gibi kabul edilemez nitelikteki bir yaklaşımda bulunmasının söz konusu olamayacağı kanaatine varılmakla, aşağıdaki şekilde karar verilmesi gerekmiştir... Yukarıda açıklanan nedenlerle, TBK'nın 444-447 maddelerinden doğan rekabet yasağının ihlaline dair uyuşmazlıklara bakma görevinin TTK'nın 4/1-c maddesi gereğince aynı Kanunun 5. maddesi uyarınca Ticaret Mahkemelerine ait olacağına..." Yargıtay 11 HD, 1534/6811, 3.12.2021 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)

araya gelmesiyle ticari dava olduğu kabul edilmiştir[40]. Buna göre, uyuşmazlığın her iki tarafı da tacirse ve uyuşmazlık her iki tarafın da ticari işletmesi ile ilgili hususlardan doğuyorsa, artık bu dava ticari dava olarak kabul edilir[41]. Bu bağlamda, her iki tarafın da tacir olduğu ve aynı zamanda her iki tarafın da ticari işletmeleri ile ilgili hususları içeren bir kira sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlık, nispi ticari dava olarak nitelendirilebilir. Diğer bir ifadeyle, bir uyuşmazlığın temelindeki hukukî ilişki, tarafların her ikisinin de tacir olup, ticari işletmelerini konu alan bir kira sözleşmesi olabilir[42]. Bu durumda belirtilen uyuşmazlığın, TTK m. 4/1 uyarınca nispi ticari dava olarak kabul edilmesine bir engel bulunmamaktadır. Ancak burada altını çizmemiz gereken husus, kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlığın, her iki tarafın da ticari işletmesi ile ilgili olması gerektiğidir. Eğer kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlık, taraflardan yalnız birinin ticari işletmesi ile ilgili ise ya da uyuşmazlık, bir tacirle tacir olmayan arasında yapılan kira sözleşmesinden doğuyorsa artık nispi ticari davadan söz edilemez[43].

Kira sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlığın, TTK m. 4/1'de belirtilen koşulları taşıyarak nispi ticari dava niteliğinde olabileceği sonucuna vardıktan sonra, bu davanın hangi görevli mahkemede görüleceği hususu önem arz edecektir. Zira, bir uyuşmazlığın ticari dava niteliğinde olması ile bir davanın asliye ticaret mahkemesinin görevine girmesi farklı hususlardır[44]. Nitekim TTK m. 5/1'de *"aksine hüküm bulunmadıkça"* asliye ticaret mahkemesinin tüm ticari davalara bakmakla görevli olduğu dü-

[40] Bkz. yukarıda I, B başlıklı bölüm dn. 16

[41] Bkz. yukarıda I, B başlıklı bölüm dn. 17

[42] Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 6) 158; Mehmet Arif Tuğ, 'Kira Sözleşmelerinden Kaynaklanan Ticari Davalarda Görevli Mahkeme' (2021) 29 (3) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1897, 1903-1904; Yılmaz (n 2) 209

[43] Poroy and Yasaman (n 12) 121; Tuğ (n 42) 1904; Bu konuda Tuğ, bir anonim şirketin, tacir olmayan bir gerçek kişiye ait dükkanı kiralaması örneğini vermektedir. Bkz. Tuğ (n 42) 1904

[44] Bir davanın ticari dava olarak nitelendirilmesinin, bu davanın asliye ticaret mahkemesi dışındaki özel mahkemelerin görevine girmesine engel olmadığını ifade eden Tuğ için bkz. Tuğ (n 42) 1904-1905; Uzmanlık gerektiren ticari davaları çözmekle görevli olan asliye ticaret mahkemelerinin görev alanına giren bazı hususların çözümünün ayrıca ihtisası gerektirmesi sebebiyle, özel kanunlarla ihtisas mahkemelerine bırakıldığı hakkında bkz. Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya and Nomer Ertan (n 10) 131

zenlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, kanun koyucu, ticari davalar bakımından kanunda düzenlenen istisnalar dışında asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğunu kabul etmiştir[45]. Bu bağlamda, kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda HMK m. 4/1, a uyarınca sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu düzenleyen hükmün, TTK m. 5/1'deki istisna kapsamına girip giremeyeceği meselesinin değerlendirilmesi gerekir. Yukarıda[46] Yargıtay'ın bu konudaki -neredeyse- istikrarlı hale gelmiş görüşüne yer verdik. Aşağıdaki bölümde ise bu konuda öğretideki görüşler ve yargı içtihatları değerlendirilerek, görüşümüz belirtilecektir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GÖRÜŞÜMÜZ

Yukarıda[47] kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların -koşulları sağlaması durumunda- TTK m. 4/1 uyarınca, nispi ticari dava niteliğinde olabileceğinden bahsettik. Bu bölümde ise bu tür uyuşmazlıklarda hangi mahkemenin görevli olması gerektiğine ilişkin değerlendirmede bulunacağız. Buna göre, yukarıda[48] belirttiğimiz gibi, yargı içtihatlarında, ticari dava niteliğinde olup olmadığına bakmaksızın, kira sözleşmesinden doğan bütün uyuşmazlıklarda HMK m. 4/1, a uyarınca, sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğu görüşünün hakim olduğunun tekrar altını çizmemiz gerekir.

Öğretide ise bu konuda, yargı içtihatlarında belirtildiği üzere, sulh hukuk mahkemesinin görevli olması gerektiğine ilişkin görüşler bulunduğu gibi[49]; bu tür uyuşmazlıkların -TTK m. 4/1, uyarınca- bir ticari dava niteliğinde olması durumunda, ticari davalara bakmakla görevli olan asliye ticaret mahkemesinin görevine girmesi gerektiği de ileri sürülmektedir[50].

Sulh hukuk mahkemelerinin görevli olacağını belirten görüşe göre, TTK m. 5 uyarınca, ticari davaların yalnızca aksine hüküm bulunmadıkça, asliye ticaret mahkemesinde görüleceği öngörüldüğünden ve HMK m.4/1, a uyarınca, bütün kira uyuşmazlıklarının sulh hukuk mahkeme-

[45] Tuğ (n 42) 1904

[46] Bkz. yukarıda II başlıklı bölüm

[47] Bkz. yukarıda III başlıklı bölüm

[48] Bkz. yukarıda II başlıklı bölüm

[49] Belirtilen görüş için bkz. Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 6) 158; Budak and Karaaslan (n 1) 50; Yılmaz (n 2) 210

[50] Belirtilen görüş için bkz. Tuğ (42) 1916

sinde görülmesi düzenlendiğinden, her iki tarafın tacir ve kira sözleşmesinin ticari işletmeleriyle ilgili olduğu uyuşmazlıklar da sulh hukuk mahkemesinde görülecektir[51]. Sulh hukuk mahkemesinin görevli olacağını belirten görüşün bir diğer gerekçesine göre, asliye ticaret mahkemesi ile diğer özel mahkemelerin aynı zamanda görevli olduğu durumlarda, uygulamada diğer özel mahkemenin görevinin öncelikli olması sebebiyle, kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların da sulh hukuk mahkemesinde görüleceğinin kabul edildiği belirtilmektedir[52]. Yine bu görüşün diğer bir gerekçesi de, HMK m. 4'te düzenlenen açık hüküm karşısında bu tür uyuşmazlıkların sulh hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiğine ilişkin hüküm uyarınca, kanun koyucunun, sulh hukuk mahkemelerini adeta bir uzmanlık mahkemesi haline getirdiği ileri sürülmektedir[53].

Kira sözleşmesine ilişkin uyuşmazlığın ticari dava niteliğinde olması durumunda, görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olmasını ileri süren görüşün gerekçeleri ise, TTK'nın HMK'ya göre özel nitelikte bir kanun olması, sulh hukuk mahkemelerinin kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklar bakımından ihtisas mahkemesi olmaması ve özellikle nispi ticari davada davanın temelini oluşturan ilişkiden daha çok ilişkinin taraflarının önemli olması olarak ileri sürülmektedir[54].

Yine öğretide ileri sürülen bir görüşe göre ise, her iki mahkemenin görevli olabileceği durumlar farklı olup, bazı davalar kira ilişkisinden doğan davalarda olduğu gibi, niteliği gereği sulh hukuk mahkemesinde görülür ve kira bedelinin zamanında ödenmemesi halinde ceza koşulu ödeneceğine ilişkin anlaşmalar geçersiz olup, bu tip davalarda görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir; ancak kiracının tacir olması halinde ise -bu hükümler onlar için geçerli olacağından- görevli mahkeme, asliye ticaret mahkemesidir[55].

Kanımızca; kira sözleşmesinden doğan bir ticari davanın hangi mahkemenin görevine gireceğine ilişkin görüşümüzü belirtmeden önce,

[51] Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 6) 158

[52] Budak and Karaaslan (n 1) 50

[53] Yılmaz (n 2) 210

[54] Tuğ (42) 1916; Ayrıca belirtilen görüşün gerekçeleri için ayrıntılı olarak bkz. Tuğ (42) 1911-1916

[55] Poroy and Yasaman (n 12) 124

öğretide her iki görüşün gerekçesine dayandığı bir hususun öncelikle değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim, sulh hukuk mahkemesinin de asliye ticaret mahkemesi gibi özel mahkeme olması durumunda, görevine giren uyuşmazlıklar bakımından öncelikle görevli olduğu hususunu kabul etmek gerekecektir[56]. Öğretide genel görevli mahkeme- özel görevli mahkeme ayrımında sulh hukuk mahkemelerinin görevi konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bu bağlamda, öncelikle asliye hukuk-sulh hukuk ayrımının önemine değinmek gerekir. Buna göre öğretide[57] de ifade edildiği gibi, sulh hukuk-asliye hukuk ayrımının, yürürlükte bulunan HMK'nın kabul ettiği temel ayrımlardan biri olduğu ve Kanun'un omurgasını oluşturduğu; ayrıca bu ayrımın rasyonel bir temele dayanarak işlevsel bir nitelik taşıdığını belirtmek gerekir. Öte yandan öğretide[58] sulh hukuk-asliye hukuk ayrımının kaldırılması[59] ve tek bir dereceli genel hukuk mahkemesinin yer alması gerektiği de ileri sürülmektedir. Kanımızca; -çalışmamızın kapsamı ve amacı bakımından öğretideki bu tartışmalara yollama yapmakla yetinerek- sulh hukuk-asliye hukuk ayrımının 5235 sayılı Kanun'un genel sistematiği ve özellikle 6100 sayılı HMK'nın göreve ilişkin düzenlemeleri karşısında (HMK m. 2, m. 4), asliye hukuk mahkemesine göre sulh hukuk mahkemesinin görevinin istisnai nitelikte olması[60] hususu dikkate alınarak, kanun koyucunun bu ayrımı bilinçli bir şekilde kabul ettiğini ifade etmek gerekir[61].

---

[56] Özel görevli mahkemenin görevinin, genel görevli mahkemenin görevinden önce geldiği hakkında bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 2) 209

[57] Süha Tanrıver, 'Sulh Hukuk – Asliye Hukuk Mahkemesi Ayrımının Anlam Ve Önemi Üzerine Bazı Düşünceler' 2013 (25) 105 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 35, 39

[58] Emre Kıyak, 'Hukuk Yargılamasında Genel Mahkemeler Arasındaki Görev Ayrımının Sorgulanması ve Bir Kanun Taslağı' (2014/2) 10 (28) Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi 59, 70-73

[59] Bu konudaki görüşler ve eleştirileri için ayrıntılı olarak bkz. Tanrıver, Sulh Hukuk (n 57) 42-50; Ayrıca sulh hukuk mahkemelerinin kaldırılması ile ilgili görüş için bkz. Karslı (n 2) 1221-123; Kıyak (58) 65-69

[60] Bkz. yukarıda dn. 2

[61] Nitekim HMK Tasarısı Genel Gerekçesi'nde sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemesi ayırımı muhafaza edildiği; zira, ayırımın tarihi nedenleri yanında, uygulanan yargılama usulü ve bu mahkemelerden verilen kararlara karşı kanun yollarına başvuru olanaklarının farklı oluşu, bu ayırımın korunmasını zorunlu kıldığı ve ayrıca bu mahkemeler arasında miktar ve değerine bakılmaksızın açılan davalar bakımından sağlanan bir uzmanlığın da korunduğu belirtilmektedir. HMK Tasarısı Genel Gerekçesi için bkz. Ali Cem Budak, Karşılaştırmalı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 14th edn, Filiz Kitabevi 2022) 6-7; Ayrıca sulh hukuk mah-

Sulh hukuk mahkemesinin görevi bakımından genel mahkeme-özel mahkeme ayrımına ilişkin olarak öğretide iki farklı görüş ileri sürülmektedir. Nitekim bu konuda görüş farklılığının esasını, özellikle 6100 sayılı HMK ile kabul edilen düzenlemeler uyarınca, dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda genel görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olması, sulh hukuk mahkemesinin görevinin ise yalnızca belirli dava ve işler bakımından sınırlandırılması oluşturmaktadır[62]. Zira, öğretide[63] 6100 sayılı HMK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, öteden beri asliye hukuk mahkemesi ile birlikte genel mahkeme olarak kabul edilen sulh hukuk mahkemesinin de artık özel bir mahkeme olarak kabul edildiği ileri sürülmektir.

Sulh hukuk mahkemesinin genel görevli mahkeme olarak kabul edilmesini belirten görüşe[64] göre ise; sulh hukuk mahkemesinin özel görevli mahkeme olarak nitelenmesi mümkün değildir; zira, özel görevli mahkemeler belirli konularda uzmanlaşmış mahkemelerdir. Ancak sulh hukuk mahkemesinin görevine birbirinden farklı türde dava ve işlerin girmesi, bu mahkemenin özel görevli mahkeme olarak kabulüne engel olmaktadır.

Kanımızca; 5235 sayılı Kanun'un m. 4 ve HMK m. 4 düzenlemeleri dikkate alındığında, sulh hukuk mahkemesinin de asliye hukuk mahkemesi gibi genel görevli bir mahkeme olduğunu ifade etmemiz gerekir. Bununla birlikte, genel görevli mahkeme olarak sulh hukuk mahkemesinin görevinin, asliye hukuk mahkemesine göre istisnai olması (5235

kemelerinin görevini düzenleyen HMK m. 4'ün TBMM Genel Kurul tutanaklarında yer alan değişiklik gerekçesinde de; Kanun tasarısında sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemesi ayrımının muhafaza edilerek, bu mahkemelerin amacına uygun şekilde çalışmasını öngören bir sistem oluşturulmaya çalışıldığı belirtilmektedir. Bkz. Budak (n 61) 37

[62] Akkan (2) 136; Karslı (n 2) 109-110; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 39-40

[63] Akkan (2) 136; Karslı (n 2) 109-110; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 39-40; Sulh hukuk mahkemesini özel görevli mahkeme olarak kabul eden diğer yazarlar için bkz. Budak and Karaaslan (n 1) 46

[64] Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 2) 103; Sulh hukuk mahkemesini genel görevli mahkeme kabul eden diğer yazarlar için bkz. Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 6) 133; Tanrıver (n 2) 147

sayılı Kanun m. 6/2) ve HMK m 4 uyarınca, yalnızca belirli dava ve işlere bakmakla görevli kılınması sebebiyle işlevsel bakımdan özel mahkeme gibi değerlendirilebilirse de[65], özel bir kanun hükmü ile düzenlenmemesi ve özel görevli mahkeme gibi belirli tür ve belirli kişiler arasındaki uyuşmazlıklara bakmaması[66] hususları dikkate alındığında, -6100 sayılı HMK'nın düzenlemesinden sonra bile- genel görevli mahkeme olarak kabul edilmesi gerekir.

Kanımızca; konumuz açısından meseleyi yalnızca genel mahkeme-özel mahkeme ayrımı bakımından değerlendirmek yetersiz kalacaktır. Şöyle ki; özel mahkemeler, özel bir kanun hükmü ile kurulduğundan ve yalnızca belirli kişiler arasındaki ve belirli tipteki uyuşmazlıklara bakmakla görevlendirildiğinden[67], özel mahkemenin görevi, genel mahkemeye göre önceliklidir. Diğer bir ifadeyle, bir uyuşmazlık bakımından özel bir mahkeme görevli kılınmışsa, artık genel mahkemenin görevli olmaması gerekir[68]. O halde, sulh hukuk mahkemesi, genel görevli bir mahkeme olarak kabul edildiğinde, kira sözleşmesinden doğan ticari dava niteliğindeki uyuşmazlıklar bakımından görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğunu ifade etmek gerekecektir. Nitekim, asliye ticaret mahkemesi, özel görevli bir mahkemedir[69] ve TTK m. 5/1 uyarınca, ticari davalara bakmakla görevlendirilmiştir. Ancak TTK m. 5/1'de *"aksine hüküm bulunmadıkça"* ticari davalar bakımından asliye ticaret mahkemesinin görevli olacağı kabul edilmektedir. Buna göre, diğer kanunlarda bir ticari dava veya iş bakımından farklı bir mahkeme görevlendirildiyse, o mahkemenin ticari davaya veya ticari işe bakması gerekecektir. Bu bağlamda, herhangi bir ayrım yapılmaksızın, kira sözleşmesinden doğan bütün uyuşmazlıklar bakımından sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu düzenleyen HMK m. 4/1, a hükmünü, TTK

[65] HMK'nın içeriği bakımından fonksiyonel olarak bu mahkemeleri özel mahkeme olarak kabul etmek gerektiğine ilişkin olarak bkz. Akkan (2) 136; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 40

[66] Sulh hukuk mahkemelerinin belirli kişiler arasında çıkan uyuşmazlıklara ve ya belirli çeşit uyuşmazlıklara bakmak için kurulan özel mahkemelere oranla yine de genel görevli mahkeme niteliğinde olduğu hakkında bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 2) 103

[67] Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 6) 133; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 2) 104; Pekcanıtez, Atalay and Özekes (n 2) 39

[68] Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 2) 209

[69] Bkz. yukarıda I, B başlıklı bölüm dn. 10

m.5/1'de belirtilen istisnalardan biri olarak kabul etmek yerinde olacaktır. Ayrıca ticari dava niteliğindeki bir uyuşmazlıkla ilgili görevli mahkeme belirlenirken, TTK m. 5/1'de yer alan *"aksine hüküm bulunmadıkça"* ifadesinden, aksinin düzenlendiği -genel kanunlarda veya özel kanunlarda yer alan- bütün hükümlerin anlaşılması gerekir. Diğer bir ifadeyle, ticari davalarda görevli mahkemeyi düzenleyen TTK m. 5/1 hükmünün, kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemeyi düzenleyen HMK m. 4/1, a hükmüne göre özel hüküm niteliğinde olması sebebiyle, ticari dava niteliğindeki kira sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlıkta asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu sonucuna ulaşılamayacağı kanısındayız.

Kanun koyucu, ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerinin (HMK m. 383 uyarınca aksine bir düzenleme bulunmadıkça) çekişmesiz yargı işlerinde görevli mahkeme olarak kabul edilen sulh hukuk mahkemesinde değil, asliye ticaret mahkemesinde görüleceğini belirtmiştir. Buna göre, çekişmesiz bir yargı işi ticari nitelikte ise sulh hukuk mahkemesinde değil, asliye ticaret mahkemesinde görülecektir. Bu bağlamda, sulh hukuk mahkemesinin görevine giren bir dava veya iş kanun koyucu tarafından özel bir düzenleme ile asliye ticaret mahkemesinin görevine bırakıldığına göre, kanun koyucu sulh hukuk mahkemesinin görevine giren kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklar bakımından da özel bir düzenlemeye gidebilirdi. Dolayısıyla, kanun koyucunun amacının ticari nitelikte olanlar da dahil kira sözleşmesinden doğan bütün uyuşmazlıklarda sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu kabul ettiğini söylememiz gerekir. Ancak bu konuda kira sözleşmesinden doğan nispi ticari dava niteliğindeki uyuşmazlıklar bakımından[70], kanun koyucunun bu konuda ayrıca bir düzenleme yoluna gitmesinin gerekmediği yolunda bir eleştiri akla gelebilir. Nitekim, nispi ticari dava, mutlak ticari davanın aksine, belirli koşulların bir araya gelmesiyle oluşan, koşula bağlı bir ticari dava türü olduğundan[71], her nispi ticari dava için kanun koyucunun ayrıca bir düzenleme yapması beklenemez. Bununla birlikte, öğretide[72] de ticari

[70] Bkz. yukarıda III başlıklı bölüm

[71] Bkz. yukarıda I, B başlıklı bölüm, dn. 16 ve dn. 17

[72] İsmail Kırca, 'Nispî Ticarî Davaya Dair' 2017 (33) 1 Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 55, 57-58

işletmeyi ilgilendirip ilgilendirmediği veya tarafların sıfatının ticari davanın belirlenmesinde bir ölçüt olmaktan çıkarılması, uyuşmazlığın türünün esas alınması ve ticari dava bakımından yalnızca mutlak ticari dava ölçütünden hareket edilerek nispi ticari davadan vazgeçilmesi ileri sürülmektedir. Öğretideki diğer bir görüşe[73] göre ise ticari davalarda, davanın temelini oluşturan taraflar arasındaki hukuki ilişkinin türü önemli olmayıp, ticari dava nitelemesinde "ticari iş" ölçütünden ziyade "tacir" ve "ticari işetme" kavramları önemlidir. Kanımızca; öğretide nispi ticari davadan vazgeçilerek uyuşmazlığın türünün bir ölçüt olarak esas alınmasını belirtilen görüş[74] dikkate alındığında, bir uyuşmazlığın ticari dava olarak belirlenmesinde uyuşmazlığın niteliğinin esas alınması yerinde olacaktır[75]. Buna göre, kira sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlık için görevli mahkeme belirlenirken, taraflarının tacir olup olmaması ve kira sözleşmesinin tarafların ticari işletmesiyle ilgili olup olmaması dikkate alınmadan (HMK m. 4/1, a uyarınca) sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu kabul etmek gerekecektir. Ayrıca HMK Tasarısı Genel Gerekçesi'nde, sulh hukuk- asliye hukuk mahkemesi ayrımının korunmasının sebepleri belirtilirken, bu mahkemeler arasındaki miktar veya değerine bakılmaksızın açılan davalar bakımından sağlanan uzmanlığın da korunduğu ve kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların sulh hukuk mahkemesinde görülmesinin devam edeceğinin altı çizilmiştir[76]. Yine sulh hukuk mahkemesinin görev alanı belirlenirken, kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların miktar veya değerine bakılmaksızın bu mahkemelerin görevine verildiği HMK m. 4'ün gerekçesinde ayrıca ifade edilmiştir[77]. Buna göre, kanun koyucunun, ticari nitelikte olsun veya olmasın kira sözleşmesinden doğan bütün uyuşmazlıklar bakımından sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu kabul ettiğini söylemek yanlış

[73] Tuğ (n 42) 1914; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya and Nomer Ertan (n 10) 116-117; Dolayısıyla Tuğ'a göre, kira sözleşmesinden doğan ticari nitelikteki uyuşmazlıklarda asliye ticaret mahkemesinin görevli olması gerekir. Bkz. Tuğ (n 42) 1916

[74] Bkz. yukarıda aynı bölüm, dn. 72

[75] Kırca'ya göre, örneğin; eser sözleşmesinin de ancak her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili olması halinde bir ihtisası gerektirdiği; aksi halde gerektirmediğini ileri sürmek isabetli olmayacağından, eser sözleşmesi ya tarafların sıfatına ve dava konusu iş ticari işletmeyi ilgilendirip ilgilendirmediğine bakılmaksızın mutlak ticari dava sayılmalı ya da hiçbir koşulda ticari dava sayılmamalıdır. Bkz. Kırca (n 72) 57

[76] HMK Tasarısı Genel Gerekçesi için bkz. Budak (n 61) 7

[77] HMK m. 4'ün TBMM Genel Kurul Tutanaklarında yer alan değişiklik gerekçesi için bkz. ibid 37

olmayacaktır. Dolayısıyla, öncelikle sulh hukuk mahkemesinin görevini düzenleyen hüküm bakımından kanun koyucunun amacı ve *"aksine hüküm bulunmadıkça"* ticari davalarda asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğunu düzenleyen TTK m. 5/1'de yer alan hüküm dikkate alındığında ve ayrıca mutlak ticari dava dışındaki diğer ticari nitelikteki uyuşmazlıklar bakımından, uyuşmazlığın bir ticari işletmeyi ilgilendirip ilgilendirmemesinin değil, uyuşmazlığın esasının önemli olduğu hususundan hareket edildiğinde, kanımızca; -yargı kararlarında kabul edildiği gibi- kira sözleşmesinden doğan ticari dava niteliğindeki uyuşmazlıklarda sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu kabul etmek gerekecektir. Bununla birlikte, aynı sonucu mutlak ticari dava bakımından kabul etmediğimizi ifade edebiliriz. Zira, yukarıda belirttiğimiz gibi[78], bazı yargı kararlarında[79], esasında TTK m. 4/1 uyarınca mutlak ticari dava niteliğindeki uyuşmazlıklar için uyuşmazlığın temelindeki hukukî ilişkinin kira sözleşmesi olması sebebiyle, sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğuna karar verilmiştir[80]. Kanımızca; TTK m. 4/1'de belirtilen davalar, tarafların sıfatı ve uyuşmazlığın bir ticari işletme ile ilgili olup olmaması dikkate alınmaksızın mutlak ticari dava olduğu kabul edildiğinden, artık bu durumda bu davaların konusunu oluşturan uyuşmazlığın temelindeki hukukî ilişkinin önemli olmaması gerekir[81].

SONUÇ

HMK m. 4'te sulh hukuk mahkemesinin görevi düzenlenmiştir. Buna göre, HMK m. 4/1, a'da kira sözleşmesinden doğan bütün uyuşmazlıklarda sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğu belirtilmiştir. Asliye ticaret mahkemesinin görevine ilişkin hüküm TTK m. 5'te kabul

[78] Bkz. yukarıda III başlıklı bölüm dn. 36 ve dn. 38

[79] Bkz. yukarıda II başlıklı bölüm dn. 28'de ve dn. 30'da belirtilen kararlar.

[80] Bkz. yukarıda I, B başlıklı bölüm dn. 15

[81] Nitekim Yargıtay 11 Hukuk Dairesi, yakın tarihte verdiği kararında, TTK m. 4/1, c uyarınca mutlak ticari dava olarak kabul edilen rekabet yasağı ile ilgili uyuşmazlıkta, uyuşmazlığın temelindeki ilişkinin iş ilişkisi olmasının iş mahkemesini görevli kılmayacağına; TTK m. 4/1, c uyarınca mutlak ticari dava olarak kabul edilen uyuşmazlığın TTK m. 5 gereği asliye ticaret mahkemesinde görülmesi gerektiğine karar vermiştir. Belirtilen Yargıtay 11 HD, 1534/6811, 3.12.2021 karar için bkz. yukarıda III başlıklı bölüm dn.39

edilmiştir. Belirtilen düzenlemeye göre, aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir. TTK m. 4'te ise ticari davanın kapsamına ilişkin düzenleme yer almaktadır. Dolayısıyla, bir uyuşmazlık ticari dava olarak kabul edildiğinde, kural olarak asliye ticaret mahkemesinde görülecektir. Ancak her zaman ticari dava niteliğinde bulunan uyuşmazlığın asliye ticaret mahkemesinin görevine gireceğini belirtmek doğru olmaz. Nitekim, istikrar kazanmış yargı kararlarında; kira sözleşmesinden doğan -uyuşmazlık ticari dava niteliğinde olsun veya olmasın- bütün uyuşmazlıklarda, sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğu kabul edilmektedir. Buna göre, kira sözleşmesinden doğan ticari dava niteliğindeki uyuşmazlıklarda hangi mahkemenin görevli olacağı meselesini değerlendirmek gerekir.

Öncelikle, kira sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlığın ticari dava niteliğinde olup olmadığına bakmak gerekir. Buna göre, ticari dava türlerini ele aldığımızda, kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklar nispi ticari dava niteliğinde olabilir. Nitekim, uyuşmazlık, her iki tarafın da tacir olduğu ve her iki tarafın da ticari işletmeleri ile ilgili hususları içeren bir kira sözleşmesinden doğabilir. Bu durumda, görevli mahkemenin HMK m. 4/1, a uyarınca sulh hukuk mahkemesi mi yoksa uyuşmazlığın TTK m. 4/1'e göre ticari dava olması sebebiyle asliye ticaret mahkemesi mi olacağı sorusunu cevaplamak gerekir. Yargı kararlarına göre, görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir. Öğretide ise sulh hukuk mahkemesinin görevli olacağına dair görüşler olduğu gibi, uyuşmazlığın nispi ticari dava niteliğinde olması sebebiyle, asliye ticaret mahkemesinin görevli olması gerektiği de ifade edilmektedir.

Kanımızca; HMK m.4'te sulh hukuk mahkemesinin görevini düzenleyen hükmün amacı dikkate alındığında, kanun koyucunun kira sözleşmesinden doğan bütün uyuşmazlıklarda sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu kabul ettiğini belirtmek gerekir. Ayrıca TTK m. 5/1'de "aksine hüküm bulunmadıkça" ticari davalarda asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu kabul edildiğine göre, HMK m. 4/1, a hükmünün bu istisnalardan biri olarak kabul edilmesi yerinde olacaktır. Yine nispi ticari dava niteliğindeki uyuşmazlıklar bakımından da uyuşmazlığın bir ticari işletmeyi ilgilendirip ilgilendirmemesi değil, uyuşmazlığın esası dikkate alındığında, yargı kararlarında kabul edildiği gibi, ticari dava niteliğindeki kira sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda sulh hukuk mahkemesinin görevli olması gerekir. Ancak, bazı yargı kararlarında kabul

edildiği gibi, esasında mutlak ticari dava niteliğindeki bir uyuşmazlık, uyuşmazlığın temelindeki hukukî ilişkinin kira sözleşmesi olması sebebiyle, sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğu görüşüne katılmak mümkün değildir. Zira, TTK m. 4/1'de belirtilen davalar, tarafların sıfatı ve uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesi ile ilgili olup olmamasına bakılmaksızın mutlak ticari dava olarak kabul edilmiştir.

KAYNAKÇA

Akkan M, 'Mahkemeler' in Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özekes, Mine Akkan and Hülya Taş Korkmaz (eds), Pekcanıtez Usûl Medenî Usûl Hukuku Cilt I (15th edn, Oniki Levha Yayıncılık 2017)

Arslan R, Yılmaz E, Taşpınar Ayvaz S and Hanağası E, Medenî Usul Hukuku (Güncellenmiş 8th edn, Yetkin Yayınları 2022)

Atalı M, Ermenek İ and Erdoğan E, Medenî Usûl Hukuku (5th edn, Yetkin Yayınları 2022)

Aydemir F, 'Ticaret Mahkemelerinin Teşkilat ve Görevine İlişkin 6545 Sayılı Kanun Değişikliği' (2017) 13 (2) Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 239-268

Ayhan R, Çağlar H and Özdamar M, Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar (Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 15th edn, Yetkin Yayınları 2022)

Börü L and Koçyiğit İ, Ticari Dava (Turhan Kitabevi 2013)

Budak A. C, Karşılaştırmalı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 14th edn, Filiz Kitabevi 2022)

Budak A. C and Karaaslan V, Medenî Usul Hukuku (6th edn, Filiz Kitabevi 2022)

Karslı A, Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı (6100 sayılı HMK hükümlerine göre Yargıtay Kararları işlenmiş ve gözden geçirilmiş 2nd edn, Alternatif Yayıncılık 2011)

Kırca İ, 'Nispî Ticarî Davaya Dair' (2017) (33) 1 Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 55-61

Kıyak E, 'Hukuk Yargılamasında Genel Mahkemeler Arasındaki Görev Ayrımının Sorgulanması ve Bir Kanun Taslağı' (2014/2) 10 (28) Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi 59-85

Kuru B, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku (Legal Yayıncılık 2016)

Pekcanıtez H, Atalay O and Özekes M, Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı (10th edn, Oniki Levha Yayıncılık 2022)

Poroy R and Yasaman H, Ticari İşletme Hukuku (Genişletilmiş ve Güncellenmiş 17th edn, Vedat Kitapçılık 2018)

Tanrıver S, Medenî Usûl Hukuku Cilt I (Tümüyle Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4th edn, Yetkin Yayınları 2022) (Kısaltma: Tanrıver, Medenî Usûl)

Tanrıver S, 'Sulh Hukuk – Asliye Hukuk Mahkemesi Ayrımının Anlam Ve Önemi Üzerine Bazı Düşünceler' (2013) (25) 105 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 35-50 (Kısaltma: Tanrıver, Sulh Hukuk)

Tuğ M A, 'Kira Sözleşmelerinden Kaynaklanan Ticari Davalarda Görevli Mahkeme' (Eylül 2021) 29 (3) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1897-1921

Ülgen H, Helvacı M, Kendigelen A, Kaya A and Nomer Ertan N. F, Ticari İşletme Hukuku (Güncellenmiş Dördüncü Basıdan Tıpkı 5th edn, On İki Levha Yayıncılık 2015)

Yılmaz E, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Cilt 1 (3rd edn, Yetkin Yayınları 2017)

Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi